

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการติดตามผลบัณฑิตหลักสูตร 5 ปี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สามารถสรุปสาระสำคัญของการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะการมีทำงานของบัณฑิตหลังจากสำเร็จการศึกษา
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบัณฑิตต่อหลักสูตร 5 ปี และคุณลักษณะอาจารย์ผู้สอน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบัณฑิตและผู้บังคับบัญชาต่อคุณลักษณะในการทำงานของบัณฑิต

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยมีประชากรเป็นบัณฑิตหลักสูตร 5 ปี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2551 จำนวน 447 คน และผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต จำนวน 447 คน และใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นบัณฑิตหลักสูตร 5 ปี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่เข้าซ่อมรับพระราชทานปริญญาบัตร จำนวน 320 คน ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต จำนวน 320 คน การวิจัยครั้งนี้ศึกษาภาวะการมีงานทำ ความเหมาะสมหลักสูตร คุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอน และคุณภาพในการทำงานของบัณฑิต และความคิดเห็นของบัณฑิตและผู้บังคับบัญชาต่อคุณภาพในการทำงานของบัณฑิตหลักสูตร 5 ปี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม 2 ฉบับ คือ แบบสอบถามสำหรับบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษา และแบบสอบถามสำหรับผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น

1. แบบสอบถามสำหรับบัณฑิตหลักสูตร 5 ปี แบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลการติดตามภาวะการมีทำงานของบัณฑิตหลังจากสำเร็จการศึกษา ประกอบด้วย คำถามประเภทแบบเติมคำถาม และตรวจสอบรายการ ซึ่งมีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับบัณฑิต จำนวน 3 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของบัณฑิตหลังจากสำเร็จการศึกษา เกี่ยวกับ เพศ ศาสนา สถานภาพ การทำงานปัจจุบัน หลักสูตรที่ผ่านสำเร็จการศึกษา

2. การสมัครงานและการทำงาน (สำหรับผู้ที่มีการทำงานแล้วหรือสำหรับผู้ที่ยังไม่ได้ทำงาน) เกี่ยวกับ ประเภทงานที่ทำ งานสังกัดโรงเรียนใด ลักษณะงานที่ทำ วิธีการเข้าทำงาน จำนวนครั้งสอบเข้าทำงาน

หลังจากสำเร็จการศึกษา ความรู้ความสามารถพิเศษ เงินเดือนหรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน สาเหตุที่ยังไม่ได้ทำงาน ปัญหาในการหางานทำหลังสำเร็จการศึกษา

3. การศึกษาต่อ เกี่ยวกับระดับการศึกษาที่ท่านต้องการศึกษาต่อหรือกำลังศึกษาต่อ สาขาวิชาที่ท่านต้องการศึกษาต่อหรือกำลังศึกษาต่อ ประเภทของสถาบันการศึกษาหรือมหาวิทยาลัยที่ท่านต้องการศึกษาหรือกำลังศึกษา

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลความเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย คำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 2 ส่วน ดังนี้

1. ความเหมาะสมของหลักสูตร เป็นคำถามให้บัณฑิตประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรคณะศึกษาศาสตร์ ตามระดับความเหมาะสมมากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุด (1)

2. คุณลักษณะอาจารย์ผู้สอน เป็นคำถามให้บัณฑิตประเมินคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาต่างๆ จากที่ได้เคยเรียนมาในภาพรวมของคุณลักษณะอาจารย์ทั้งหมด ไม่เฉพาะอาจารย์ท่านใดท่านหนึ่ง โดยประเมินคุณลักษณะที่เหมาะสมมากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุด (1)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามข้อมูลคุณภาพบัณฑิตกับการทำงาน เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ใช้กับบัณฑิตหลักสูตร 5 ปี ประเมินความรู้ความสามารถของบัณฑิตในการปฏิบัติหน้าที่ครูในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ระดับความคิดเห็นมากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุด (1)

แบบสอบถามสำหรับบัณฑิตต่อคุณลักษณะของตนเองเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางด้านหลักสูตรการศึกษา การจัดการเรียนการสอน บุคลิกภาพ ความเป็นครู มนุษยสัมพันธ์ และการจัดบริการต่างๆ และข้อเสนอแนะของบัณฑิต เพื่อการปรับปรุงในด้านหลักสูตรและสาขาวิชาเรียน การเรียนการสอน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ กิจกรรมพัฒนานักศึกษา และคุณธรรมจริยธรรม

2. แบบสอบถามสำหรับผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตหลักสูตร 5 ปี เกี่ยวกับข้อมูลคุณภาพบัณฑิตกับการทำงาน แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต เกี่ยวกับเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งปัจจุบัน และประเภทของหน่วยงาน เป็นคำถามประเภทแบบเติมคำถาม และตรวจสอบรายการ

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อคุณภาพในการทำงานของบัณฑิตคณะศึกษาศาสตร์ เกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางด้านหลักสูตรการศึกษา การจัดการเรียนการสอน บุคลิกภาพความเป็นครู มนุษยสัมพันธ์และการจัดบริการต่างๆ ของบัณฑิต เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ใช้ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตหลักสูตร 5 ปี ประเมินความรู้ความสามารถของบัณฑิตในการปฏิบัติหน้าที่ครูในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ระดับความคิดเห็นมากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุด (1)

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการรับบัณฑิตคณะศึกษาศาสตร์เข้าทำงาน เกี่ยวกับการรับ หรือไม่รับ
จุดเด่น และจุดด้อยของผู้สำเร็จการศึกษาจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการติดตามผลคุณภาพบัณฑิต
2. สร้างข้อคำถาม แล้วพัฒนาไปเป็นแบบสอบถามนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
ความตรงเชิงเนื้อหาและความตรงเชิงโครงสร้าง ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และนำข้อเสนอแนะของ
ผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงภาษาที่ใช้ในการสร้างข้อคำถาม ตามแบบวัด IOC (Index of Consistency) ได้ค่าดัชนี
ความสอดคล้อง 1.00 นำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งก่อนนำไปใช้จริง
3. นำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับบัณฑิตที่ไม่ใช่กลุ่มที่ศึกษา จำนวน 20 คน นำผล
การทดลอง มาปรับปรุงให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น
4. นำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มที่ศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ตามขั้นตอนดังนี้

1. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 1.1 สํารวจจำนวนรายชื่อบัณฑิตหลักสูตร 5 ปี คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์จากฝ่ายวิชาการและวิเทศสัมพันธ์ คณะศึกษาศาสตร์
 - 1.2 แจกแบบสอบถามให้แก่บัณฑิตหลักสูตร 5 ปี ในวันรายงานตัว ที่
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และชี้แจงรายละเอียด เพื่อขอความร่วมมือในการตอบ
แบบสอบถามให้บัณฑิตทราบ
 - 1.3 ทำหนังสือถึงผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตหลักสูตร 5 ปี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล โดย
จัดส่งทางไปรษณีย์ โดยอำนวยความสะดวกด้วยการจำหน่ายซองสำหรับส่งคืน พร้อมติดแสตมป์ให้เรียบร้อย
2. ส่งแบบสอบถามไปยังผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตหลักสูตร 5 ปี จำนวนทั้งหมด 253 ฉบับ ได้รับ
แบบสอบถามคืนมา ทั้งหมด 188 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 74.30
3. การติดตามและทวงถามแบบสอบถาม ชุดที่ยังไม่ส่งกลับตามระยะเวลาที่กำหนด ภายใน 1
เดือน นับจากวันที่ส่งไป คณะผู้วิจัยจะติดต่อไปยังผู้ตอบแบบสอบถามทางโทรศัพท์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้
ส่งกลับคืน

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของบัณฑิตและผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต หลักสูตร 5 ปี ที่ตอบ
แบบสอบถาม ด้วยสถิติเชิงบรรยาย คือ จำนวนร้อยละ
2. การวิเคราะห์ข้อมูลของการสมัครงานและการทำงาน การศึกษาต่อของบัณฑิตหลังจาก
สำเร็จการศึกษา ด้วยสถิติเชิงบรรยาย คือ จำนวนร้อยละ

3. การวิเคราะห์ความเหมาะสมของหลักสูตรคณะศึกษาศาสตร์ และคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอน ด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินความเหมาะสมในภาพรวมจากมาตราประเมินค่า 5 ระดับ เพื่อบรรยายความเหมาะสมของตัวแปรต่างๆ (Likert, 1970) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
4.50-5.00	มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50-4.49	มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
2.50-3.49	มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
1.50-2.49	มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
1.00-1.49	มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. การวิเคราะห์ความคิดเห็นของบัณฑิตหรือผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตต่อคุณลักษณะของบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษา จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินความเหมาะสมในภาพรวมจากมาตราประเมินค่า 5 ระดับ เพื่อบรรยายความเหมาะสมของตัวแปรต่างๆ (Likert, 1970) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
4.50-5.00	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50-4.49	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
2.50-3.49	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
1.50-2.49	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
1.00-1.49	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

5. สังเคราะห์ความคิดเห็นของบัณฑิตหรือผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต ในหลักสูตรและสาขาวิชาเรียน การเรียนการสอน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ กิจกรรมพัฒนานักศึกษา และคุณธรรมจริยธรรม การรับหรือไม่รับ จุดเด่น และจุดด้อยของผู้สำเร็จการศึกษา จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาการภาวะการมีทำงานของบัณฑิตหลังจากสำเร็จการศึกษา

บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา ส่วนใหญ่มีทำงานแล้ว ประกอบอาชีพทั้งเป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทหรือองค์กรธุรกิจเอกชน และดำเนินธุรกิจอิสระหรือเจ้าของกิจการ บัณฑิตบางคนมีทั้งทำงานแล้วและกำลังศึกษาต่อ หรือยังไม่ได้ทำงานและไม่ได้ศึกษาต่อ และกำลังศึกษาอย่างเดียว บัณฑิตมีความรู้ความสามารถพิเศษ ด้านภาษาต่างประเทศ ด้านการใช้คอมพิวเตอร์

กิจกรรมสหนาการ ด้านศิลปะ ด้านกีฬา ด้านนาฏศิลป์หรือดนตรีขับร้อง บัณฑิตได้รับเงินเดือนหรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 8,000-10,000 บาท และมีความพอใจต่อเงินเดือน เนื่องจากระบบงานดี ผู้ร่วมงานดี ได้ใช้ความรู้ที่เรียนมา ค่าตอบแทนสูง มีความมั่นคง มีความก้าวหน้า บัณฑิตสามารถมีงานทำทันที และได้งานทำตรงกับสาขาที่สำเร็จการศึกษา

สำหรับบัณฑิตที่ยังไม่ได้ทำงาน มีสาเหตุมาจากยังไม่ประสงค์ทำงาน รอฟังคำตอบจากหน่วยงาน หน่วยงานทำไม่ได้

ผลการศึกษาความเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนของคณะศึกษาศาสตร์

1) ด้านความเหมาะสมของหลักสูตรของคณะศึกษาศาสตร์ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) หลักสูตรมีความสอดคล้องกับปรัชญา นโยบายของคณะศึกษาศาสตร์ มีค่าเฉลี่ย 2) ความเหมาะสมของจำนวนหน่วยกิตกับหลักสูตร 3) ความเหมาะสมของจำนวนวิชา กับหลักสูตร ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด 3 ลำดับ คือ 1) ความเหมาะสมของอาคาร สภาพแวดล้อม และแหล่งการเรียนรู้ 2) ความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมใน และนอกหลักสูตร 3) ความเหมาะสมของระยะเวลา ในการปฏิบัติการสอนของนักศึกษา

2) ด้านคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอน ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) ความรู้และความเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่สอน และ ความรับผิดชอบต่อการเข้าสอนและเตรียมการสอนเป็นอย่างดี 2) ความตรงต่อเวลา 3) ส่งเสริมให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด 3 ลำดับ คือ 1) รับฟังความคิดเห็นและข้อวิจารณ์จากนักศึกษา 2) ใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือการแนะนำแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมแก่นักศึกษา และสามารถประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริง 3) สามารถบริหารจัดการในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาข้อมูลคุณภาพบัณฑิตกับการทำงาน

1. ความคิดเห็นของบัณฑิตต่อคุณลักษณะของตนเองในด้านต่างๆ

1.1) ความรู้ความสามารถด้านหลักสูตรการศึกษา ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีความแม่นยำในเนื้อหาวิชาเอกและวิชาโท 2) มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) มีความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตร และวางแผนการจัดการเรียนรู้ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและสถานศึกษา และมีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติงานได้ตามระเบียบพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ มีความสามารถในการวิเคราะห์หน่วย การเรียนรู้ โดยกำหนดสาระการเรียนรู้เป็นระดับหน่วยใหญ่ระดับหน่วยย่อย และระดับหน่วยบทเรียนได้ ถูกต้อง

1.2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีการเตรียมการสอน และการวางแผน การสอนล่วงหน้า และมีการใช้เทคนิค การเสริมแรงได้เหมาะสมกับผู้เรียน และสภาพการเรียนการสอน 2) มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมระหว่าง

การจัดการเรียนการสอน และมีการนำผลที่ได้จากการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน 3) ใช้สื่ออุปกรณ์การสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และมีการอธิบาย ยกตัวอย่าง หรือสื่อความหมายต่างๆ ได้ถูกต้องชัดเจน ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีการสอนได้ตรงตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม และสามารถนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาเป็นการสอน 2) มีความสามารถในการใช้ทักษะการสอนในรูปแบบต่างๆ มีค่าเฉลี่ย 3) มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายเต็มตามศักยภาพ และมีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะการวัดและประเมินผลตามสภาพ

1.3) ด้านบุคลิกภาพความเป็นครู ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีความเสียสละ 2) มีความขยัน ใฝ่งาน อดทน และมีความรัก เมตตา เอาใจใส่ช่วยเหลือและให้กำลังใจศิษย์ 3) มีความตรงต่อเวลา และมีการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของครูที่ดี ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด 3 ลำดับ คือ 1) ความเป็นผู้นำ 2) มีความคิดสร้างสรรค์ 3) มีความเชื่อมั่นในตนเอง

1.4) ด้านมนุษยสัมพันธ์ ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีการยอมรับฟังคำแนะนำ ตักเตือนของผู้อื่น เมื่อมีความผิดพลาดในการทำงาน 2) มีการให้คำแนะนำช่วยเหลือและแก้ปัญหาของผู้ร่วมงาน และมีการส่งเสริมกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ ตามศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของชุมชนและท้องถิ่น 3) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนครู ผู้บริหาร ผู้เรียน บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีความสามารถในการสร้างบรรยากาศและสัมพันธภาพ ที่ดีในการทำงาน 2) มีความสามารถในการทำงานร่วมกับคน 3) มีการติดต่อประสานและรายงานเกี่ยวกับพฤติกรรมนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบอย่างสม่ำเสมอ

1.5) ด้านการจัดบริการต่างๆ ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีการเข้าร่วมประชุมของโรงเรียน และสามารถให้คำปรึกษาเรื่องการเรียนรู้ให้กับผู้อื่น 2) มีการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนหรือโรงเรียนตามโอกาสต่างๆ ที่โรงเรียนกำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเสียสละและอุทิศเวลาบริการสอนเสริมให้แก่ผู้เรียนที่มีปัญหาการเรียนรู้และมีความรู้ความสามารถและทักษะในจัดเก็บข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) มีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงานตาม ระเบียบของทางราชการ สำหรับรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด 3 ลำดับ 1) สามารถให้ความร่วมมือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองเป็นอย่างดีเมื่อผู้เรียนมีปัญหา และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 2) มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับงานธุรการ และงานสารบรรณของระบบราชการในโรงเรียน 3) เป็นที่ปรึกษากิจกรรม โครงการ และชมรมต่างๆ ในสถานศึกษา

2. ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาต่อคุณลักษณะของบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาจากคณะศึกษาศาสตร์

2.1) ความรู้ความสามารถด้านหลักสูตรการศึกษา ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ

มากรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีความแม่นยำในเนื้อหาวิชาเอกและวิชาโท 2) มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) ปฏิบัติงานได้ตามระเบียบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 1) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตรและวางแผนการจัดการเรียนรู้ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและสถานศึกษา 2) มีความสามารถในการวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้โดยกำหนดสาระการเรียนรู้เป็นระดับหน่วยใหญ่ ระดับหน่วยย่อย และระดับหน่วยบทเรียนได้ถูกต้อง

2.2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีการเตรียมการสอนและการวางแผนการสอนล่วงหน้า 2) มีความมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ 3) มีการอธิบาย ยกตัวอย่าง หรือสื่อความหมายต่างๆ ได้ถูกต้องชัดเจน ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 3 ลำดับ คือ 1) มีสามารถนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาเป็นสื่อการสอน 2) มีการนำความรู้และทักษะการวิจัยในชั้นเรียนมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ 3) มีการเลือกใช้เครื่องมือในการประเมินหลายรูปแบบผสมกัน

2.3) ด้านความเป็นครู ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีความสุภาพและอ่อนหวาน 2) มีความรับผิดชอบต่องาน 3) มีความรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ และให้กำลังใจศิษย์ ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 3 ลำดับ คือ 1) ความเป็นผู้นำ 2) มีความหนักแน่น สุขุมรอบคอบ 3) มีความคิดสร้างสรรค์

2.4) ด้านการมนุษยสัมพันธ์ ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่น 2) มีการยอมรับฟังคำแนะนำ ตักเตือนของผู้อื่น เมื่อมีความผิดพลาดในการทำงาน 3) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนครู ผู้บริหาร ผู้เรียน บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 3 ลำดับ คือ 1) มีการติดต่อประสานและรายงานเกี่ยวกับพฤติกรรมนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบอย่างสม่ำเสมอ 2) มีการให้คำแนะนำช่วยเหลือและแก้ปัญหาของผู้ร่วมงาน 3) มีการส่งเสริมกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ ตามศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของชุมชนและท้องถิ่น

2.5) ด้านการจัดบริการต่างๆ ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ มีการเข้าร่วมประชุมของโรงเรียน 2) มีการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนหรือโรงเรียนตามโอกาสต่างๆ ที่โรงเรียนกำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) มีความรู้ความสามารถและทักษะในจัดเก็บข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 3 ลำดับ คือ 1) มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับงานธุรการ และงานสารบรรณของระบบราชการในโรงเรียน 2) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 3) เป็นที่ปรึกษากิจกรรม โครงการ และชมรมต่างๆ ในสถานศึกษา

การอภิปรายผลการวิจัย

การติดตามผลบัณฑิตหลักสูตร 5 ปี คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คณะผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปราย ดังต่อไปนี้

ผลการติดตามภาวะการมีทำงานของบัณฑิตหลังจากสำเร็จ จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

จากการศึกษา พบว่า บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่มีงานแล้ว บางส่วนกำลังศึกษาต่อ ยังไม่ได้ทำงานและมีได้ศึกษาต่อ ซึ่งมีงานทำเป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทหรือองค์กรธุรกิจเอกชน ดำเนินธุรกิจอิสระหรือเจ้าของกิจการ โดยสังกัดโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนเอกชนทั่วไป โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา ลักษณะงานที่บัณฑิตทำมีทั้งงานประจำและชั่วคราว

บัณฑิตมีความพอใจต่อเงินเดือน เนื่องจาก ระบบงานดี ผู้ร่วมงานดี ได้ใช้ความรู้ที่เรียนมา ค่าตอบแทนสูง มีความมั่นคง มีความก้าวหน้า ส่วนสาเหตุที่บัณฑิตไม่พอใจต่อเงินเดือน คือ ผู้ร่วมงานไม่ดี ไม่ได้ใช้ความรู้ที่เรียนมา ค่าตอบแทนต่ำ ขาดความมั่นคง ขาดความก้าวหน้า อื่นๆ สอดคล้องกับชาญชัย อินทรประวัตติ และคณะ (2539) ได้ศึกษาภาวะการมีงานทำของบัณฑิตรุ่นปีการศึกษา 2539 ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี พบว่า การได้รับค่าตอบแทนต่ำ การไม่ได้ใช้ความรู้ที่เล่าเรียนมา ขาดคนสนับสนุน ส่วนบัณฑิตได้งานทำทันที เพราะ ได้งานตรงกับสาขาที่ได้สำเร็จมา และเป็นการนำความรู้จากสาขาที่เรียนมาประยุกต์ใช้กับหน้าที่การงาน และบัณฑิตมีความรู้ความสามารถพิเศษ เพิ่มเติมในด้านภาษาต่างประเทศ ด้านการใช้คอมพิวเตอร์ กิจกรรมสันทนาการ ด้านศิลปะ ด้านกีฬา ด้านนาฏศิลป์หรือดนตรีขับร้อง สอดคล้องกับสำนักงานวิจัยและบริการวิชาการ (2545) ได้ศึกษาการประเมินผลความพึงพอใจของนายจ้างหรือหัวหน้างานต่อการทำงานของบัณฑิตของสถาบันราชภัฏเพชรบุรี พบว่า บัณฑิตต้องมีความรู้ความสามารถในการทำงาน ความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ และทำงานสำเร็จตามเวลาที่กำหนด นอกจากนี้ยังสามารถนำความรู้ความสามารถมาใช้ในการทำงานและเรียนรู้งานได้เร็ว

สำหรับบัณฑิตที่ยังไม่ได้ทำงาน เนื่องจากยังไม่ประสงค์ทำงาน รอฟังคำตอบจากหน่วยงาน หน่วยงานทำไม่ได้

บัณฑิตได้ศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก ซึ่งบัณฑิตได้ศึกษาต่อเป็นสาขาเดิม และสาขาวิชาอื่นที่ไม่ใช่สาขาวิชาเดิม มีทั้งสถาบันของรัฐบาล สถาบันของเอกชน และสถาบันต่างประเทศ สาเหตุที่บัณฑิตตัดสินใจศึกษาต่อ เนื่องจากงานที่ต้องการต้องใช้วุฒิสูงกว่าปริญญาตรี เป็นความต้องการของบิดาหรือมารดา หรือผู้ปกครอง บัณฑิตไม่มีปัญหาในการศึกษาต่อ บัณฑิตบางส่วนมีปัญหาในการศึกษาต่อ สาเหตุเนื่องจากข้อมูลสถานที่ศึกษาต่อไม่เพียงพอ ขาดคุณสมบัติในการสมัครเรียน ขาดความรู้พื้นฐานในการศึกษาต่อ ขาดแคลนเงินทุน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนของคณะศึกษาศาสตร์

1) ด้านความเหมาะสมของหลักสูตรของคณะศึกษาศาสตร์ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) หลักสูตรมี

ความสอดคล้องกับปรัชญา นโยบายของคณะศึกษาศาสตร์ 2) ความเหมาะสมของจำนวนหน่วยกิตกับหลักสูตร 3) ความเหมาะสมของจำนวนวิชากับหลักสูตร ทั้งนี้เนื่องจาก คณะศึกษาศาสตร์มีนโยบายในการบริหารงานที่ชัดเจน และส่งเสริมให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไปเป็นครูที่มีคุณภาพ สำหรับจำนวนหน่วยกิต และจำนวนวิชาของหลักสูตรมีการกำหนดให้สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสภาครู และบุคลากรทางการศึกษา สอดคล้องกับ สิริพร ทิพย์คง และคณะ (2547) ได้ศึกษาการผลิตครูการศึกษาชั้น พื้นฐาน หลักสูตรศึกษาศาสตร 5 ปี สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์: การดำเนินงานปีที่ 1 พบว่า นิสิตส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่าจำนวนหน่วยกิตที่จัดให้เรียน โดยเฉพาะการจัดรายวิชาให้เรียนนิสิตทุกคนมีความเห็นว่าเป็นที่เหมาะสม ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด 3 ลำดับ คือ 1) ความเหมาะสมของอาคาร สภาพแวดล้อม และแหล่งการเรียนรู้ 2) ความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมในและนอกหลักสูตร 3) ความเหมาะสมของระยะเวลา ในการปฏิบัติการสอนของนักศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่ออาคารเรียน ห้องเรียนมีจำนวนจำกัด และอยู่ในระหว่างการก่อสร้างอาคารเรียนรวมใหม่เพื่อรองรับจำนวนนักศึกษาที่เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งสถานการณ์ในสามจังหวัดชายแดนใต้มีข้อจำกัดในการในการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนโดยเฉพาะสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนช่วยให้ผู้เรียนหาความรู้ได้อย่างเต็มที่ สำหรับระยะเวลาในการปฏิบัติการสอนของนักศึกษา ในสถานศึกษาเป็นเวลา 1 ปี ทำให้นักศึกษาได้นำความรู้ที่ได้จากการเรียนนำมาใช้ปฏิบัติจริงในสถานศึกษาที่ต้องมีการปฏิบัติการสอน ซึ่งเป็นการเพิ่มประสบการณ์ และการเตรียมตัวให้พร้อมก่อนที่จะไปปฏิบัติงานจริงเมื่อจบการศึกษา

2) ด้านคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอน ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) ความรู้และความเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่สอน และความรับผิดชอบต่อการเข้าสอนและเตรียมการสอนเป็นอย่างดี 2) ความตรงต่อเวลา 3) ส่งเสริมให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริง ทั้งนี้เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนมีความรู้หรือความเข้าใจในวิชาการต่างๆ ซึ่งได้ศึกษาเล่าเรียนมาจากมหาวิทยาลัยเป็นอย่างดี มีความเชื่อมั่นในวิชาการ และได้มีการปฏิบัติตนตรงกับจรรยาบรรณวิชาชีพครู และการจัดการเรียนการสอนมีความหลากหลาย กระบวนการเรียนการสอนต้องได้รับการพิจารณาปรับปรุง ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนหลายรูปแบบ เพื่อให้สอดคล้องกับโปรแกรมการเรียนการสอน และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน (วิชัย ดิสสะ, 2535) และการจัดระบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนให้สามารถคิด วิเคราะห์อย่างมีระบบ ผู้เรียนสามารถค้นคว้าด้วยตนเองได้ (บุญเลิศ เล็กสมบูรณ์, 2547) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด 3 ลำดับ คือ 1) รับฟังความคิดเห็นและข้อวิจารณ์จากนักศึกษา 2) ใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือการแนะนำแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมแก่นักศึกษา และสามารถประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริง 3) สามารถบริหารจัดการในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอนยังไม่เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหาวิชาแต่ละประเภท ซึ่งต้องเลือกใช้เทคโนโลยีการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย มีการบริหารจัดการที่คล่องตัว สะดวก ขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อน และยังรวมไปถึงการมีการจัดประชุม สัมมนา จัดเวทีให้ผู้เรียนได้สามารถวิพากษ์วิจารณ์ อภิปราย เพื่อฝึกทักษะการแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้คุณภาพของอาจารย์และอาจารย์ที่ปรึกษาส่งผลต่อคุณภาพด้านการการมีคุณธรรม และ

คุณภาพของอาจารย์กับการเป็นผู้นำนิสิตระดับคณะในการส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจ (บุญเลิศ เล็กสมบูรณ์, 2547)

ผลของข้อมูลคุณภาพบัณฑิตกับการทำงาน ประกอบด้วย

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของบัณฑิตต่อคุณลักษณะของตนเอง

1.1) ความรู้ความสามารถด้านหลักสูตรการศึกษา ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีความแม่นยำในเนื้อหาวิชาเอกและวิชาโท 2) มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) มีความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตร และวางแผนการจัดการเรียนรู้ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและสถานศึกษา และมีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติงานได้ตามระเบียบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรของคณะศึกษาศาสตร์เน้นให้ผู้เรียนศึกษาทั้งวิชาเอกและวิชาโทอย่างเข้มข้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ประกอบการฝึกพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษา และฝึกวางแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งก่อนและระหว่างปฏิบัติการสอน ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ มีความสามารถในการวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้ โดยกำหนดสาระการเรียนรู้เป็นระดับหน่วยใหญ่ ระดับหน่วยย่อย และระดับหน่วยบทเรียนได้ถูกต้อง อาจเนื่องจากบัณฑิตมีประสบการณ์ในการวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้จากระดับหน่วยใหญ่ไปจนถึงระดับหน่วยบทเรียนน้อย หรือบางโรงเรียนอาจมีรูปแบบหรือวิธีการในการวิเคราะห์ที่แตกต่างกัน ทำให้บัณฑิตต้องมีการเรียนรู้ในการวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้

1.2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีการเตรียมการสอนและการวางแผนการสอนล่วงหน้า และมีการใช้เทคนิคการเสริมแรงได้เหมาะสมกับผู้เรียน และสภาพการเรียนการสอน 2) มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมระหว่างการจัดการเรียนการสอน และมีการนำผลที่ได้จากการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน 3) ใช้สื่ออุปกรณ์การสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และมีการอธิบาย ยกตัวอย่าง หรือสื่อความหมายต่างๆ ได้ถูกต้องชัดเจน สอดคล้องกับทบทวนมหาวิทยาลัย (2543) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนต้องเหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหาวิชาแต่ละประเภท เทคโนโลยีการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศต้องทันสมัย มีการบริหารจัดการที่คล่องตัว สะดวก และมีขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อน ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีการสอนได้ตรงตามผล การเรียนรู้ที่คาดหวังและนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม และสามารถนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาเป็นสื่อการเรียนการสอน 2) มีความสามารถในการใช้ทักษะการสอนในรูปแบบต่างๆ 3) มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายเต็มตามศักยภาพ และมีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะการวัดและประเมินผลตามสภาพ ทั้งนี้เนื่องจากบางโรงเรียนมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณการบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนการสอน และการนำผู้เรียนออกไปจัดกิจกรรมนอกโรงเรียนโดยเฉพาะสามจังหวัดชายแดนใต้

1.3) **ด้านบุคลิกภาพความเป็นครู** ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีความเสียสละ 2) มีความขยัน สู้งาน อดทน และมีความรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือและให้กำลังใจศิษย์ 3) มีความตรงต่อเวลา และมีการปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของครูที่ดี สอดคล้องกับปราวณี รามสูตร และคณะ (2548) และ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (2549) พบว่า บัณฑิตเห็นว่าตนเองมีระดับสูงด้านความขยัน อดทน สู้งาน มีมนุษยสัมพันธ์ และมีความเป็นประชาธิปไตย ความมีน้ำใจ ความเสียสละ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความมีวินัยและความซื่อสัตย์ ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีความเป็นผู้นำ 2) มีความคิดสร้างสรรค์ 3) มีความเชื่อมั่นในตนเอง สอดคล้องกับปราวณี รามสูตร และคณะ (2548) พบว่า บุคลิกภาพที่เรียงจากระดับน้อยขึ้นไปสามลำดับ ได้แก่ ความเป็นผู้นำ ความสามารถในการตัดสินใจ และการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความรักเมตตาศิษย์ ความขยัน สู้งาน และอดทนไม่ย่อท้อ สำหรับทบวงมหาวิทยาลัย (2530) ได้ทำการศึกษาลักษณะของบัณฑิตโดยศึกษาความต้องการของนายจ้าง พบว่า นายจ้างในภาครัฐและเอกชนมีความต้องการบัณฑิตที่มีความรับผิดชอบ ขยันอดทน มีมนุษยสัมพันธ์ ความเป็นผู้นำ ซื่อสัตย์ และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ได้ดี ทั้งนี้อาจเพราะบัณฑิตมีประสบการณ์ในการทำงานค่อนข้างน้อย จึงทำให้ต้องมีการพิจารณาหรือการไตร่ตรองความคิดก่อนตัดสินใจทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และอาจเป็นบุคลิกลักษณะเฉพาะบุคคลที่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไข

1.4) **ด้านมนุษยสัมพันธ์** ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีการยอมรับฟังคำแนะนำ ตักเตือนของผู้อื่นเมื่อมีความผิดพลาดในการทำงาน 2) มีการให้คำแนะนำช่วยเหลือและแก้ปัญหาของผู้ร่วมงาน และมีการส่งเสริมกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ ตามศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของชุมชนและท้องถิ่น 3) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนครู ผู้บริหาร ผู้เรียน บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก คณะศึกษาศาสตร์ได้มีการปลูกฝังให้นักศึกษาเป็นคนมีเหตุผล และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมวิชาการ กิจกรรมกีฬา กิจกรรมบริการชุมชน กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีโลกทัศน์กว้างขึ้น รู้จักแก้ปัญหา มีระบบในการคิด มีเหตุผลในการกระทำต่างๆ รับผิดชอบต่อช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น ทำงานร่วมกับคนอื่นได้ และเป็นที่ยอมรับในสังคม สอดคล้องกับ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2537) ได้ศึกษาผลการดำเนินงานของบัณฑิต พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมในขณะอยู่ในมหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความก้าวหน้าในการทำงานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีความสามารถในการสร้างบรรยากาศและสัมพันธภาพที่ดีในการทำงาน 2) มีความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่น 3) มีการติดต่อประสานและรายงานเกี่ยวกับพฤติกรรมนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้อาจเนื่องจากบัณฑิตเพิ่งมาทำงานในสถานที่ทำงานใหม่จึงต้องใช้เวลาในการปรับตัวกับบุคลากร และผู้ปกครอง และภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (2550) ได้ติดตามคุณภาพบัณฑิตระดับปริญญาตรี ที่สำเร็จการศึกษาปีการศึกษา 2550 สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษาด้านบุคลิกภาพตามความคิดเห็นของบัณฑิตระดับปริญญาตรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก

โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ การให้ความร่วมมือกับเพื่อนร่วมงาน การปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงาน และความเป็นผู้นำ ตามลำดับ

1.5) ด้านการจัดบริการต่างๆ ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา

เป็นรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีการเข้าร่วมประชุมของโรงเรียน และสามารถให้คำปรึกษาเรื่องการเรียนให้กับผู้อื่น 2) มีการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนหรือโรงเรียนตามโอกาสต่างๆ ที่โรงเรียนกำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเสียสละและอุทิศเวลาบริการสอนเสริมให้แก่ผู้เรียนที่มีปัญหาด้านการเรียนและมีความรู้ความสามารถและทักษะในจัดเก็บข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานตาม ระเบียบของทางราชการ เนื่องจากทางคณะศึกษาศาสตร์ได้มีการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ได้ฝึกประสบการณ์ทั้งในและนอกห้องเรียน และมีการลงพื้นที่เพื่อศึกษาการทำงานของครู การทำงานของฝ่ายต่างๆ ในโรงเรียน เพื่อนำประสบการณ์ที่ได้มาใช้อย่างจริง และการเพิ่มเติมเนื้อหาในเรื่องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายครู ระเบียบทางราชการต่างๆ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น ส่วนรายการที่มีความคิดเห็นน้อยสุด 3 ลำดับ 1) สามารถให้ความร่วมมือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองเป็นอย่างดีเมื่อผู้เรียนมีปัญหา และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 2) มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับงานธุรการ และงานสารบรรณของระบบราชการในโรงเรียน 3) เป็นที่ปรึกษากิจกรรม โครงการ และชมรมต่างๆ ในสถานศึกษา อาจเนื่องจากประสบการณ์ของบัณฑิต และระบบการการบริหารงานของโรงเรียนที่แตกต่างกัน ทำให้บัณฑิตต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติมมากยิ่งขึ้น การสร้างความคุ้นเคยกับผู้ปกครองของนักเรียนยังมีน้อย ถึงแม้จะมีความคุ้นเคยและมีการดูแลนักเรียนในฐานะครูผู้สอนหรือครูประจำชั้น

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2.1) ความรู้ความสามารถด้านหลักสูตรการศึกษา ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า มีความคิดเห็นแต่ละรายการอยู่ในระดับมาก สำหรับรายการที่มี ความคิดเห็นสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีความแม่นยำในเนื้อหาวิชาเอกและวิชาโท 2) มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) ปฏิบัติงานได้ตามระเบียบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เนื่องจากหลักสูตรของคณะศึกษาศาสตร์ได้มุ่งเน้นให้บัณฑิตมีความเข้มข้นในความรู้ทั้งเนื้อหาวิชาเอกวิชาโท และวิชาอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการสอน ขณะเดียวกันเมื่อบัณฑิตออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ส่วนใหญ่สอนในสาขาวิชาเอกและวิชาที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้สามารถนำประสบการณ์มาใช้ในการทำงานจริง และสร้างความมั่นใจในการสอนระดับต่างๆ ส่วนรายการที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ 1) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตรและวางแผนการจัดการเรียนรู้ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและสถานศึกษา 2) มีความสามารถในการวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้โดยกำหนดสาระการเรียนรู้เป็นระดับหน่วยใหญ่ระดับหน่วยย่อย และระดับหน่วยย่อยได้ถูกต้อง ทั้งนี้เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวได้มีการปรับปรุงหลักสูตรจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 มา

เป็นหลักสูตรแกนการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ทำให้บัณฑิตต้องมีการเรียนรู้รายละเอียดของหลักสูตรใหม่ รวมทั้งการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การวางแผนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรดังกล่าว

2.2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า มีความคิดเห็นแต่ละรายการอยู่ในระดับมาก สำหรับรายการที่มีความคิดเห็นสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีการเตรียมการสอนและการวางแผนการสอนล่วงหน้า 2) มีความมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ 3) มีการอธิบาย ยกตัวอย่าง หรือสื่อความหมาย ต่างๆ ได้ถูกต้องชัดเจน เนื่องจากบัณฑิตได้นำข้อปฏิบัติในเรื่องของการเตรียมการสอนล่วงหน้า หรือการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ล่วงหน้าขณะที่เป็นนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพมาใช้จริง รวมทั้งได้นำความรู้ในรายวิชาต่างๆ มาส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ส่วนรายการที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด 3 ลำดับ คือ 1) มีสามารถนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาเป็นสื่อการสอน 2) มีการนำความรู้และทักษะการวิจัยในชั้นเรียนมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) มีการเลือกใช้เครื่องมือในการประเมินหลายรูปแบบผสมกัน ซึ่งในหลักสูตรที่ทางคณะศึกษาศาสตร์ได้มีการจัดการเรียนการสอนให้บัณฑิตได้ลงมือปฏิบัติจริง อาจเนื่องมาจากบัณฑิตบางคนมองข้ามในเรื่องการประยุกต์ใช้สื่อการสอน หรือมีข้อจำกัดการนำความรู้และทักษะการวิจัยในชั้นเรียนมาส่งเสริมการจัดกิจกรรม เช่น มีการสอนเยาะ การบริหารด้านอื่นๆ ซึ่งส่งผลต่อการประเมินการเรียนการสอนที่ไม่หลากหลาย

2.3) ด้านความเป็นครู ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า ระดับความคิดเห็นแต่ละรายการอยู่ในระดับมาก และมากที่สุด สำหรับรายการที่มีความคิดเห็นสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีความสุภาพและอ่อนหวาน 2) มีความรับผิดชอบต่องาน 3) มีความรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ และให้กำลังใจศิษย์ สอดคล้องกับอุทุมพร แยมสุข (2546) ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเป็นประชาธิปไตย ความรักเมตตาศิษย์ และเพื่อนร่วมงาน ความขยัน ใฝ่รู้ และอดทนไม่ย่อท้อ ส่วนรายการที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด 3 ลำดับ คือ 1) ความเป็นผู้นำ 2) ความหนักแน่น สุขุมรอบคอบ 3) มีความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับปราณี รามสูต และคณะ (2548) ได้ศึกษาการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ปีการศึกษา 2546-2547 พบว่า บัณฑิตมีบุคลิกภาพเรียงจากระดับต่ำขึ้นไปสามลำดับด้านความเป็นผู้นำ ความสามารถในการตัดสินใจ

2.4) ด้านการมนุษยสัมพันธ์ ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า ระดับความคิดเห็นแต่ละรายการอยู่ในระดับมาก และมากที่สุด สำหรับรายการที่มีความคิดเห็นสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่น 2) มีการยอมรับฟังคำแนะนำ ตักเตือนของผู้อื่น เมื่อมีความผิดพลาดในการทำงาน 3) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนครู ผู้บริหาร ผู้เรียน บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน สอดคล้องกับ อุทุมพร แยมสุข (2546) ได้ติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏธนบุรี ปีการศึกษา 2544-2545 พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษา สาขาวิชาการศึกษา มีคุณลักษณะของตนเองในระดับมาก 5 อันดับแรก คือ ความซื่อสัตย์ มีมนุษยสัมพันธ์และมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบ มีความขยัน ใฝ่รู้ และอดทนไม่ย่อท้อ และมีความรักในเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 3 ลำดับ คือ 1) มีการติดต่อประสานและรายงานเกี่ยวกับพฤติกรรมนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบอย่างสม่ำเสมอ 2) มีการให้คำแนะนำช่วยเหลือและแก้ปัญหาของผู้ร่วมงาน 3) มีการส่งเสริม

กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ ตามศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของชุมชนและท้องถิ่น อาจเนื่องจากเป็นช่วงแรกของการทำงานของบัณฑิตทำให้การประสานงาน หรือการสร้างความคุ้นเคยกับผู้ปกครองมีน้อย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ ของชุมชน ซึ่งอาจจะต้องขอคำแนะนำจากเพื่อนร่วมงาน

2.5) ด้านการจัดบริการต่างๆ ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า ระดับความคิดเห็นแต่ละรายการอยู่ในระดับมาก และมากที่สุด สำหรับรายการที่มี ความคิดเห็นสูงสุด 3 ลำดับ คือ 1) มีการเข้าร่วมประชุมของโรงเรียน 2) มีการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนหรือโรงเรียน ตามโอกาสต่างๆ ที่โรงเรียนกำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) มีความรู้ความสามารถและทักษะในจัดเก็บข้อมูล ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากคณะศึกษาศาสตร์ได้มีการจัดการเรียนการสอนหรือจัด กิจกรรมที่ส่งเสริมให้บัณฑิตมีทักษะ และให้ความร่วมมือในด้านต่างๆ ส่วนรายการที่มี ความคิดเห็นน้อยที่สุด 3 ลำดับ คือ 1) มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับงานธุรการ และงานสารบรรณของระบบราชการในโรงเรียน 2) มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 3) เป็นที่ปรึกษากิจกรรม โครงการ และ ชมรมต่างๆ ในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. คณะศึกษาศาสตร์ควรเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม ห้องเรียน และแหล่งการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. อาจารย์ผู้สอนควรเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือการแนะนำแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมแก่นักศึกษา และสามารถประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริง และบริหารจัดการในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ควรมีหลักสูตรที่หลากหลาย และเพิ่มเติมในเนื้อหาที่เกี่ยวกับการวิจัย ภาษาอังกฤษ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้
4. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการ จัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา หรือการนำความรู้และทักษะการวิจัยในชั้นเรียนมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนการเลือกใช้เครื่องมือในการประเมินที่หลากหลาย
5. ควรเพิ่มเติมนกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนมีความคิดสร้างสรรค์ ความกล้าแสดงออก การเป็นผู้นำ ความเชื่อมั่นในตนเอง การทำงานร่วมกับผู้อื่น และเสริมคุณธรรมจริยธรรม